

UUTISKANSALAIKUUTEEN VARTTUMINEN: 13–19-VUOTIAAT NUORET UUTISTEN ÄÄRELLÄ

SARI PIETIKÄINEN

TIEDON NÄLKÄÄ TYYDYTTÄMÄSSÄ

Uutisten seuraamisen ajatellaan olevan ”kunnon” kansalaisen perushyveitä. Uutisia seuraamalla kansalainen saa tietoa päiväkohtaisista ilmiöistä ja ihmisistä ja on mukana yleisessä keskustelussa. Uutiset ovat ikään kuin kansakunnan näyttämö, jolle marssitetaan vuorollaan tärkeiksi ja kiinnostaviksi arvioituja ilmiöitä, ihmisiä ja tapahtumia. Vuosi toisensa jälkeen uutiset lukeutuvat katsotuimpien ohjelmien ja luetuimpien osastojen joukkoon. Esimerkiksi televisiouutisten katsojalukujen valossa (Finnpanel 2001, tutkimustuloksia: www.finnpanel.fi) uutislähetykset keräävät lähes miljoonapäisen katsojajoukon illasta toiseen. Suomalaisia iltauutislähetystä onkin kuvattu ”kansalliseksi rituaaliksi” (Ridell 1998) tai ”iltahartaudeksi” (Salste 2000).

Samanaikaisesti uutiskenttä on perusluonteisessa murroksessa. Lisääntynyt tarjonta, kiristynyt kilpailu, omistajafuusiot, uutisten ketjuttaminen, lähestyvä digi-televisio ja henkilöstön irtisanomiset ovat lisänneet huolta uutisten yhteiskunnallisen roolin ohentumisesta – jopa journalismin kuolemasta. Näiden muutosten pyönteissä huolta on kannettu myös yleisön pirstaloitumisesta ja jopa katoamisesta uutisten ääreltä. Näiden paineiden ristiallokossa on tähyilty vastauksia yhtäältä kysymykseen, millaista uutisjournalismin tulisi olla, toisaalta kysymykseen, mihin yleisö uutisia tarvitsee ja mitä se niistä ajattelee.

Tämä artikkeli on yksi puheenvuoro uutisten luonteesta ja roolista tämän hetken yhteiskunnassa. Tarkastelen uutisia nuorten media-arjen näkökulmasta, erityisesti nuorten uutisten käyttöä ja käsityksiä niistä. Uutisten tutkimisessa nuoret ovat kiinnostava kohderyhmä, sillä heidän

kauttaan voidaan yhtäältä peilata tulevaisuuden kehityskaaria ja toisaalta pohtia nuorten juurtumista yhteen keskeiseen yhteiskunnalliseen toimintaan. Myös toimittajat ovat nostaneet esiin nuorison roolin uutisia kehitettäessä (ks. esim. Puranen 2000). Nuorista uutisten seuraajina tiedetään yllättävänkin vähän. Nuoret mainitaan keskusteluissa journalismin kehityksestä ja tulevaisuudesta yleisenä joukkona, jonka (kulttuurin)käytöksen ajatellaan heijastelevan tulevaisuuden aikuisten kulutustrendejä. Samoin nuoret viilahtelevat pohdintoissa uusmedian tuomissa teknologisissa ja kulutusmuutoksissa. Sen sijaan uutistutkimuksen kohteena nuoret ovat harvoin, ja nuoret televisiouutisten seuraajina ovat jääneet pitkälti tutkimuksen katseelta sivuun.

Artikkeli pohjautuu laajaan kyselytutkimukseen, jossa selvitettiin 698 nuoren media-arkea (Luukka & Hujanen & Lokka & Modinos & Pietikäinen & Suoninen 2001)¹. Artikkelin aluksi hahmottelen aikaisempien tutkimuksien tarjoamia käsityksiä uutisista ja niiden käytöstä. Seuraavaksi siirryn selvittämään tutkimuksen tuloksia nuorten uutisten seuraamisesta, heidän käsityksistään uutisista ja kiinnostuksesta uutisten aihepiireihin. Lopuksi pohdin uutisten seuraamisen merkitystä yhteiskunnallisen osallistumisen ja keskustelun näkökulmasta.

¹Kyselytutkimus on osa Suomen Akatemian mediakulttuurin tutkimusohjelmaan kuuluvaa monitieteistä hanketta ”Murrostuva suomalainen mediakulttuuri. Tekijän, tekstin ja nuorten kohtaamisia”. Kysely toteutettiin loppuvuodesta 1999, ja siihen vastasi 698 satunnaisotannalla valittua nuorta Keski-Suomesta. Vastaajat olivat tutkimusajankohtana 13-, 15-17- ja 19-vuotiaita tyttöjä ja poikia, enimmäkseen koululaisia tai opiskelijoita.

Uutisten yhteiskunnallisena ydintehtävänä on pidetty todellisuutta vastaavan merkittävän tiedon välittämistä kansalaisille (Ridell 2000, 144). Myös toimittajien ammatti-identiteettiä selvittäneissä tutkimuksissa tiedonvälittäjän rooli nousee ylitse muiden (ks. esim. Puranen 2000). Näiden määritelmien taustalla on ajatus uutisista totuudenmukaisten tietojen areenana ja toimittajasta sitoutumattomana ja riippumattomana – objektiivisenakin – tiedon kerääjänä ja välittäjänä. Tämä puolestaan pohjautuvat ajan myötä muodostuneisiin, jo journalistien peruskursseilla vastaan tuleviin uutisarvoihin. Ne pyrkivät hahmottelemaan ideaaliuutista, jonka kulmakivet ovat objektiivisuus, faktuaalisuus ja riippumattomuus (Allan 1999; McQuail 1992). Tästä näkökulmasta uutiset olisivat totuudenmukaisia, tietopohjaisia ja sitoutumattomia raportteja todellisuudesta ”sellaisena kuin se on”. Tämä ideaali törmää mahdottomuuteensa jo kielen konstruktiivisen luonteen vuoksi, puhumattakaan journalistiseen työhön liittyvästä valikoinnista ja kärkevyttämisestä (Pietikäinen 2000). Oman haasteensa tuovat tiedon epistemologiset ja ontologiset kysymykset sekä tietoja tuottavien instituutioiden ja ihmisen arvovapauden mahdottomuus. Näistä rajoituksista huolimatta käsitys uutisista päivänkohtaisen tiedon välittäjänä on elinvoimainen.

Käytäntöä lähempänä olevat uutiskriteerit pyrkivät piirtämään yksityiskohtaisemman kuvan siitä, millainen uutinen on tai miten se eroaa muusta mediassa tarjolla olevasta aineistosta. Jos tapahtuma on ajankohtainen, merkityksellinen, yksinkertainen ja selkeä raportoida, odottamaton, konfliktikeskeinen sivuten eliitti-ihmisiä ja henkilökohtaisia kokemuksia, se olisi kaikkien aikojen uutinen (ks. esim. Allan 1999; Grossberg & Wartella & Whitney 1998; Kunelius 1997). Näitä kriteereitä käyttäen ”tiedoksi” siivilöityvät muita useammin talouden ja politiikan tapahtumat sekä negatiiviset ilmiöt, ovatpa sitten kyseessä sota, luonnonmullistukset tai rikokset. Vastineena tälle tilanteelle uutistutkijat ovat jo pitkään esittäneet arvostelua uutisten kapea-alaisuudesta ja elitistisyydestä (Pietikäinen 2000; van Dijk 1991).

Osittaisena vastauksena kritiikkiin uutisten tiedonvälitystehtävän rinnalle on kytketty ajatus mediajulkisuudesta yhteisten asioiden keskustelu-

areenana. Taustalla on Veikko Pietilän (1999, 3) mukaan Habermasin ajatus julkisuudesta yhteiskuntarakenteellisena tilana, johon – julkisuuden ihannetapauksessa – kansalaiset astuvat tasarvoisina keskustelemaan yhteisistä asioistaan ja jossa noista asioista voi kehkeytyä julkinen mielipide. Tästä näkökulmasta keskeiseksi kysymykseksi nousee journalismin tehtävää puntarointaessa se, onnistuvatko ja millä ehdoin tiedotusvälineet ylläpitämään tällaista julkisuutta. Lisäintoa tämäntyyppiset ajatukset ovat saaneet kansalaisjournalismiliikkeen ideoista, jotka korostavat journalismin roolia keskusteluna ja yhteyden luoja-
jana (Väliveronon 1997, 1). Esimerkiksi Mika Renvall ja Esa Reunanen (1999, 76) kuvaavat journalismia julkisen keskustelun kehiksenä, jolloin journalismi mielletään ensisijaisesti yhteisölliseksi, ratkaisuhakuiseksi keskusteluksi, ei niinkään valmiiden totuuksien esittämiseksi. Tästä näkökulmasta ”hyvä uutinen” muuttuukin erinäköiseksi tiedonvälityksen objektiiviseen tiedonraportointiin verrattuna. Samalla myös yleisön rooli muuttuu vastaanottajasta keskustelijan, yhteisön jäsenen ja kansalaisen asemaksi.

Risto Kunelius (2000) hahmottelee muuttuvia ja osittain ristiriitaisiakin käsityksiä uutisista kuvaten uutisia ”nelijalkaisena oliona”, jonka jalat koostuvat 1. tiedonvälityksestä, 2. tarinoiden kertomisesta, 3. julkisen keskustelun ylläpitämisestä ja ruokkimisesta sekä 4. toimimisesta kansalaisten julkisena resurssina. Tiedonvälityksen rooli korostaa merkityksellisen ja olennaisen tiedon välittämistä yleisölle. Ongelmaksi tulee tiedon ja ”välittäjänä” toimivan kielen, kuvan ja ajattelun sosiaalisen luonteen lisäksi se, että pirstaloituneessa yhteiskunnassa Kuneliuksen sanoin (2000, 197) ”yleinen etu ja yhteiskunta eivät enää mielly yhtä yhteneväksi kuin ennen”. Journalismi tarinointina puolestaan korostaa sitä, että uutiset ovat jotain enemmän kuin pelkkien tietojen tai tosiasioiden välittämistä; toimittajat kertovat pysäyttäviä, koskettavia, inhimillisiä ja tunteisiin vetoavia tarinoita (ks. esim. Pietilä 1995a). Näin tietojen rinnalle nostetaan esiin yksittäiset tapaukset, kokemukset ja tunteukset (Kunelius 2000, 197). Journalismi toiminnan voimavarana toteutuu näkyvimmin poliittisen lehdistön kohdalla, joka pyrkii selkeästi ajamaan aatetta. Toisaalta myös maakuntalehtien tehtävänä on ajaa maakunnan etua (Hujanen 2000). Viimeiseksi jalaksi Kunelius kuvaa journalismin toimimista kansalaisten julkisena resurssina. Esimerkiksi presi-

dentinvaalien ja yhteiskunnallisten suurien päätösten kohdalla keskustellaan median roolista kansalaismielipiteen muokkaajana tai joidenkin intressiryhmien äänitorvena. Risteillessään kaikkien näiden tehtävien ja roolien maastossa uutiset toimivat tiedonvälittäjänä, tarinoitsijana, keskusteluareenana ja julkista toimintaa tukevana välineenä (Kunelius 2000, 202).

Edellä esitetyt käsitykset uutisista ja niiden tehtävistä kuvaavat hyvin, kuinka uutiset muiden yhteiskunnallisten ja sosiaalisten termien, kuten identiteetin, politiikan, kansalaisuuden, kanssa ovat muuttumassa ja neuvottelun – ehkä jopa merkityskamppailun – kohteita. Käsitykset uutisista muodostavat hybridisen, joustavan ja monimutkaisen vyöhyksen, jossa samanaikaisesti on muuttuvia piirteitä ja genretyyppiin liittyviä suhteellisen pysyviä ja maittain samankaltaisia piirteitä. Vaikka käsitys uutisista onkin liikkeellä, niin toisaalta erityisesti tiedonvälityksen roolin korostaminen vaikuttaa ”jämähäneeltä”. Tämä ei välttämättä ole ihme, sillä paitsi että uutiset ovat tiedonvälitystä, taloudellisesta liiketoimintaa, kulttuurista tarinointia ja välillä osa yhteiskunnallista keskustelua, niin se on myös tiiviisti sidoksissa yhteiskunnan vallan, talouden ja ideologian rakenteisiin. Perusluonteiset kysymykset demokratiasta, yhteisestä hyvästä, osallistumisoikeudesta ja äänioikeudesta nivoutuvat taustalla myös uutisten luonteeseen. Riippumattomien ja tosipohjaisten uutisten ajatellaan olevan perusarvo demokraattisessa yhteiskunnassa, vaikka uutisille tarjoutuu-kin niin vahti- kuin sylikoirankin rooli.

UUDEN OPPIMINEN, VANHAN VARMISTAMINEN – UUTISTEN SEURAAAMISEN MOTIIVIT

Uutissopimuksen toinen osapuoli – yleisö, kuluttaja, kansalainen, vastaanottaja – maksaa uutisista luottaen niiden todenperäisyyteen, ajankoh-taisuuteen ja relevanttiuteen. Näin uutiskriteerit heijastuvat myös uutisten kuluttamiseen. Kuten alussa todettiin, uutiset kuuluvat median tarjoaman aineiston seuratuimpiin. Seuraamisen aktiivisuutta on selitetty ensinnäkin tarpeella olla selvillä yhteiskunnan päivänkohtaisista asioista (Ridell 2000, 144). Uutisten tiedonvälitystehtävällä on siis tarvetta. Toiseksi uutisten seuraamista on perusteltu oman elämän ja päivän jäsentämisen kautta. Yhtäältä uutisten seuraamisen on ajateltu vahvistavan turvallisuuden tunnetta genretyyppiin

ja ilmiöiden toistuvuuden kautta: loppujen lopuksi mitään järkyttävämpää ei ole tänäänkään tapahtunut tai jos on, onneksi minä ja läheiseni olemme siltä turvassa. Toisaalta uutisten säännöllinen ilmestyminen voi muodostaa oman rutiininsa päivään; aamu alkaa päivän lehden lukemisella, tiettyyn aikaan illasta kokoonnutaan ilta-uutisten äärelle. Uutisten seuraamisesta on tullut tapa, osa päivittäisiä rutiineja. Kolmanneksi uutisten seuraamista voi hahmotella yhteisöllisyyden kautta. Uutisia seuraamalla ajatellaan päästävän osalliseksi yhteisestä maailmasta ja sen tapahtumista ja jäsenetään omaa asemaa yhteiskunnassa. Uutisten seuraamisen motiiveja voi vielä olla yhteiskunnallinen – jopa poliittinen – osallistuminen yhteiseen keskusteluun. Aikaisemmin mainittuihin kunnan kansalaisen perushyveisiin ajatellaan kuuluvan ainakin jonkinasteinen tietoisuus päivänkohtaisista tapahtumista ja tämä vaatimus puolestaan korostuu joissakin ammatteissa.

Vaikka uutisten suosio onkin vuosien saatossa säilynyt, niin myös yleisön joukosta on noussut kriittisiä puheenvuoroja. Lajityypin rajallinen ja vaihtumaton henkilögalleria, kielteisten asioiden korostunut asema, uutistarjonnan lisääntynyt määrä, aiheiden samuus ja toistuvuus aiheuttavat Seija Ridellin (2000, 144) mukaan turtumusta, tympääntymistä ja ahdistusta. Uutisten monet funktiot käyttäjiensä elämässä heijastelevat edellä esiteltyjä käsityksiä uutisista. Vaikka uutisten tiedonvälitysluonne korostuukin niin tekijöiden, tutkijoiden kuin käyttäjien käsityksissä uutisista, niille löytyy myös muita tehtäviä.

UUTISIIN SOSIAALISTUMINEN

Tutkimuksen perusteella uutiset kiinnostavat nuoria. Kyselyyn vastanneista 698 nuoresta 85 prosenttia ilmoitti seuraavansa uutisia ainakin joskus ja uutisten äärelle pysähtyi päivittäin 42 prosenttia. Uutiset tuntuvat siis olevan osa nuorten media-arkea. Iän myötä nuorten kiinnostus uutisiin kasvoi: kun 13–15-vuotiaista 79 prosenttia seurasi uutisia, niin 17–19-vuotiaista näin teki jo 91 prosenttia. Näiden lukujen valossa vaikuttaa siltä, että juurtuminen ”kansalliseen rituaaliin” alkaa jo suhteellisen varhain, ja aikuisuuden kynnyksellä yhteiskunnallisten ja päivänkohtaisten asioiden ja tapahtumien tarkastelusta uutisten ikunan kautta on jo tullut tapa. Itsenäiseen elä-

mään astuessaan valtaosa nuorista on sosiaalistunut uutisten seuraamiseen.

Vaikka nuoret mielletään kännykkä- ja Internet-sukupolveksi, niin uutisvälineiden valinnassa uutisia seuraavat nuoret (n = 589) noudattelivat melko perinteistä linjaa. Suosituimmat uutismediat olivat selvästi televisio ja sanomalehdet. Television kautta uutisia seurasi päivittäin puolet (52 %) nuorista ja sanomalehden sivuilta melkein puolet (46 %). Radiouutisia kuunteli päivittäin joka viides nuori ja reilu kymmenes (13 %) tutkaili tekstitelevision uutisia joka päivä. Uusmedioiden tarjoamat uutispalvelut eivät houkuttelleet nuoria. Päivittäin uutisia Internetin kautta seurasi vain kolme prosenttia nuorista ja verkkosanomalehtien uutisten päivittäiskäyttäjäksi ilmoittautui vain kaksi nuorta. Kännykkä-sukupolvi ei myöskään käyttänyt tekstiviestejä uutisten seuraamiseen: vain yhdeksän nuorta seurasi tätä kautta uutisia päivittäin.

Sukupuolen ja iän ristivalotuksessa nuorten uutismedioiden seuraamisessa löytyi joitakin eroja. Muihin verrattuna 17–19-vuotiaat pojat olivat innokkaimpia seuraamaan uutisia television, sanomalehtien ja tekstitelevision kautta. Tekstitelevision seuraamista lukuun ottamatta tämänikäiset pojat muistuttavat aikuisväestöä uutisvälineiden valinnoissa. Vaikka samanikäiset tytöt seurasivat uutisia näitä kanavia käyttäen, niin muihin ryhmiin verrattuna he olivat innokkaimpia radiouutisten kuuntelijoita. 13–15-vuotiaat pojat olivat puolestaan muita aktiivisempia käyttämään uutisten seuraamiseen uusmedioita, kuten verkkosanomalehtiä ja Internetiä. Samanikäisille tytöille leimaa antavaa oli puolestaan se, että he seurasivat muita innokkaammin tekstiviestiuutisia. Nämä tulokset antavat viitteitä siitä, että uusmedioiden tuomaa murrosta uutisten seuraamiseen saadaan vielä odottaa: vain nuorimmat käyttivät myös uusmedioita uutisten seuraamiseen.

Kyselyn tuloksia ristiintaulukoimalla voidaan myös hahmotella, millä muilla mediamaailman toiminnoilla oli yhteyttä uutisia seuraaviin nuoriin. Tulosten perusteella vaikuttaa siltä, että aktiivisella tietokoneen ja Internetin käytöllä on yhteyttä uutisten seuraamiseen. Toisin sanoen moni uutisia seuraava nuori surffaili innokkaasti Internetissä ja käytti tietokonetta. Myös lukemisella oli vaikutusta uutisten seuraamiseen: tekstinahmija-nuori seurasi todennäköisesti myös uutisia. Myös radion äärellä viihtyvät nuoret olivat usein uutisten seuraajia. Tiivistäen voidaan sanoa,

että tietokoneen, kirjojen, sanomalehtien ja radion käytöllä oli yhteyttä uutisten seuraamiseen. Sen sijaan esimerkiksi tietokonepelien pelaamisella, television katselulla tai yhteiskunnallisilla harrastuksilla ei tämän kyselyn perusteella ollut yhteyttä uutisten seuraamiseen.

TELEVISIOUUTISET NUORTEN MIELEEN

Tuttua on nuorten mieltymys televisioon, erityisesti sen tarjoamiin ulkomaisiin viihdesarjoihin. Lööppejä myöten on myös keskusteltu nuorten kiinnostuksesta Salatut elämät -sarjaan ja sarjassa käsiteltyjen aiheiden seurauksista. Tämän kyselyn valossa televisio ei kuitenkaan ole nuorille yksistään viihteen väline vaan myös uutiskanava.

Aikuisväestöön verrattuna nuoret ovat kuitenkin omaleimainen uutisyleisö. Ylen uutislähetysten sijaan MTV3:n uutislähetykset ovat nuorten enemmistön mieleen. Mainoskanavan uutislähetysä seurasi 89 prosenttia uutisia seuraavista nuorista, kun taas Ylen lähetysä katsoi 76 prosenttia ja Nelosen uutisia 80 prosenttia nuorista. Ylen asema ”oikeana” uutiskanavana on nuorten keskuudessa murtunut. Tämä tulkinta vahvistuu, kun tarkastellaan uutisten aktiivista seuranta. MTV3:n uutislähetysä seurasi päivittäin 38 prosenttia nuorista, kun vastaava luku Ylen kohdalla oli 14 prosenttia ja Nelosen kohdalla 9 prosenttia. Sama suuntaus vahvistuu myös tarkasteltaessa nuorten mieluisimpia pääuutislähetysä. Reilu kolmannes (36 %) nuorista ilmoitti MTV3:n Kymmenen uutiset pääuutislähetyskseen, kun taas Ylen klo 20.30:n uutiset mainitsi vain 13 prosenttia nuorista. Nelosen kahdeksan uutiset sai vain joitakin mainintoja.

MTV3:n uutislähetysten, erityisesti Kymmenen uutisten, suosiota nuorten keskuudessa voidaan pohtia. Yhtäältä kyseessä voi olla nuorten päivärytmi, jonka iltapainotteisuuteen Kymmenen uutiset sopivat muita uutislähetysä paremmin. Toisaalta monet nuorten suosimat sarjat ovat niin ikään MTV3:n tarjontaa, jolloin Kymmenen uutiset eivät mene suosikkisarjojen kanssa päällekkäin. Lisäksi MTV3:n uutislähetysillä on Ylen uutislähetysiin verrattuna viihteellinen maine ja Kymmenen uutisten oma tavaramerkki on loppukevennys. Toisaalta Pietilä (1995b, 132) haastaa tämän käsityksen pohjaten omaan tapaustutkimukseensa televisiouutisista. Elisa Salste (2000) vertaili MTV3:n, Ylen ja Nelosen tele-

visioutislähetystä ja tuli siihen tulokseen, että vaikka kaupallisten kanavien uutisaihevalikoimissa on Yleisradiota enemmän populistisia piirteitä, niin juuri MTV3:n uutisissa painottuvat aiheet, joita on perinteisten uutisarvostusten mukaan pidetty yhteiskunnallisesti merkittävänä. Sen sijaan MTV3:n uutiset olivat Ylen uutisiin verrattuina nopeampoisempia ja lyhyempiä. Ehkäpä nuoria vetää Kymmenen uutisten äärelle yhdistelmä oikeaa ajankohtaa, nopeampoisia uutisointia ja keskustelunomaista kahden ankkurin järjestelmää loppukevennyksineen.

KIINNOSTUS MAAILMAN TAPAHTUMIIN TUO NUORET UUTISTEN ÄÄRELLE

Uutisten tiedonvälitystehtävä näyttää kyselyn valossa toteutuvan nuorten kohdalla, sillä nuoria vetää uutisten puoleen kiinnostus maailman tapahtumiin. Uutisia seuraavista nuorista 39 prosentille tämä oli erittäin tärkeää syy seurata uutisia ja lähes puolelle (47 %) melko tärkeää syy. Uutiset toimivat ikään kuin ikkunana maailman kiinnostaviin tapahtumiin. Viihteenkin keskellä nuorilla riittää siis mielenkiintoa myös ajankohdattaisiin tapahtumiin.

Moni nuori etsiytyi uutisten äärelle myös hyötymielessään. Reilu viidennes (22 %) arvioi, että uutisista saatava hyöty opiskelun tai työn kannalta on erittäin tärkeää syy seurata uutisia, ja 43 prosentille tämä oli melko tärkeää syy. Näissä motiiveissa seurata uutisia nousee selvästi esiin uutisten tiedonvälitystehtävän korostuminen; uutisia siis seurataan ennen muuta niiden tarjoaman tiedon vuoksi. Myös totumuksen voima tuo nuoria uutisten äärelle. Nuorista 14 prosentille tapa oli tärkein syy seurata uutisia, ja 36 prosenttia piti tätä melko tärkeänä synä. Näiden lukujen valossa uutisten seuraamisen rituaali alkaa juurtua jo murrosikäisten nuorten elämään.

Sen sijaan kovinkaan moni nuori ei seurannut uutisia ensisijaisesti sen takia, että uutisten tapahtumien katsottiin liittyvän omaan elämään tai harrastuksiin. Tämän tuloksen voi tulkita siten, että uutiset eivät nuorten mielestä ole kovinkaan koskettavia tai henkilökohtaisia, vaan pikemmin lipuvat tiedonantojen ketjuna ohi. Harva nuori seurasi uutisia senkään takia, että muu perhe seuraa uutisia. Tästä tuloksesta voi lukea, että uutisten käytössä on tapahtunut murros yhteisestä iltarituaalista yksilöllisempään. Tylysyyden terääkään

ei taitettu uutisia seuraamalla, sillä harva nuori seurasi uutisia paremman tekemisen puutteessa.

Kaikkein vähiten nuoria uutisten seuraamiseen motivoi mahdollisuus osallistua yleiseen keskusteluun. Vain neljälle prosentille nuorista tämä oli tärkeä syy seurata uutisia ja 27 prosentille melko tärkeä syy. Tulosten perusteella nuorilla ei tunnu olevan tarvetta keskustella päivänkohtaisista tapahtumista – ainakaan uutisten tarjoaman materiaalin avulla. Vaikuttaa siis siltä, että vaikka kiinnostus maailman tapahtumiin tuokin nuoret uutisten luo, niin tarvetta keskustella esiin tulleista asioista ei niinkään ole. Tämytyypistä uutisten seuraamisesta voi hahmotella Kuneliuksen (2000) ajatuksia soveltaen tiedonvälitykseen liittyväksi, kun taas takalalle jää journalistin rooli julkisen keskustelun ylläpitäjänä ja ruokkijana. Tulosta voi peilata myös niitä vaatimuksia vasten, joita uutisille on asetettu yleisen keskustelun lisäämiseksi. Näiden lukujen valossa tarvetta yleiseen keskusteluun nuorten joukossa ei tunnu olevan.

Jos uutisten seuraamisen motivaatioita tarkastellaan iän ja sukupuolen valossa, niin 17–19-vuotiaat pojat painottivat uutisten seuraamisessa muihin verrattuna useammin uutisten liittymistä harrastuksiin, osallistumista keskusteluun ja paremman tekemisen puutetta. Samanikäiset tytöt korostivat puolestaan maailman tapahtumien kiinnostavuutta, hyötyä opiskeluissa. 13–15-vuotiaat pojat seurasivat uutisia muihin verrattuna useammin siksi, kun muukin perhe seuraa, se liittyy harrastuksiin ja siitä on tullut tapa. Tämänikäiset tytöt eivät puolestaan muihin verrattuna painottaneet mitään syytä. Näitä tuloksia voidaan tulkita siten, että uutisten seuraamiseen sosiaalistuminen alkaa esimerkin ja tavan voimasta, etenkin jos niiden koetaan liittyvän johonkin muuhun elämänalueeseen, kun taas iän myötä omaehtoinen seuraaminen ja kiinnostus päivänkohtaisiin tapahtumiin kasvavat.

URHEILUN HUUMAA

Vaikka nuoret ilmoittivat kiinnostuksensa maailman tapahtumiin sekä opiskelun ja työelämän kannalta saatavan hyödyn ensisijaisiksi syiksi seurata uutisia, niin uutisten aihepiireistä eniten nuoria kuitenkin kiinnostivat urheilu-uutiset. Nuorista 38 prosenttia oli erittäin kiinnostunut näistä uutisista ja lähes joka kolmas (28 %) melko kiinnostunut. Tässä kohtaa voidaan kysyä,

kuinka paljon urheilu-uutisia seuraamalla saa tietoa maailman tapahtumista ja paljonko näiden uutisten välittämistä tiedoista on hyötyä opiskelussa ja työelämässä. Lisäksi voidaan pohtia, miten kyselyyn vastanneet nuoret ymmärsivät muotoilun ”maailman tapahtumat”. Urheilua käsittelevät uutiset ovat kiistatta täynnä tapahtumia ympäri maailmaa, mutta niistä kerrotaan harvoin pääuutislähetyksissä. Ehkäpä ristiriitaa yleisimmän motiivin ja kiinnostavimman uutisaiheen välillä selittää se, että edellinen kuvaa uutisten seuraamista yleisellä, kenties ideaalisellakin, tasolla ja jälkimmäinen konkreettisella arkipäivän tasolla.

Nuorilla riitti mielenkiintoa myös kotimaan ja ulkomaan uutisiin. Joka viides (21 %) piti paikallisuutisia erittäin kiinnostavina ja vähän yli puolet (53 %) melko kiinnostavina. Lähellä oleva yhteisö ja siihen liittyvät tapahtumat saivat siis nuorten huomion. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna tulevaisuudessa paikallismedioiden asema voisi vahvistua entisestään. Ulkomaan uutiset kiinnostivat myös nuoria: lähes joka viides (19 %) piti näitä uutisia erittäin kiinnostavina ja melkein puolet (46 %) melko kiinnostavina. Valtakunnan tapahtumista oli erittäin kiinnostunut kuulemaan niin ikään lähes viidennes (18 %) nuorista ja melko kiinnostunut melkein puolet (45 %).

Uutiset maakunnasta, kulttuurin tai talouden saralta eivät herättäneet kummoisiakaan intohimoja nuorten keskuudessa. Vain neljä prosenttia nuorista oli erittäin kiinnostunut ja 35 prosenttia melko kiinnostunut kuulemaan maakunnan tapahtumista. Ehkäpä maakunta käsitteellisesti ei ole nuorille selvä tai ajankohtainen esimerkiksi lokaalin yhteisön jäsentäjänä, sillä – kuten edellä todettiin – valtaosa nuorista oli kuitenkin kiinnostunut paikallisuutisista. Näiden lukujen valossa vaikuttaa siltä, että lähin yhteisö kiinnostaa ja sen jälkeen kiinnostavia ovat kansalliset ja globaaliset, ja maakunta välimuotona putoaa väliin. Kulttuurista oli erittäin kiinnostunut joka kymmenes (11 %) nuorista ja melko kiinnostunut joka neljäs. Tämä puolestaan voi heijastaa ns. korkeakulttuurin asemaa uutisoinnissa nuorisokulttuurin tai nuoria kiinnostavan kulttuurin jäädessä taka-alalle. Myöskään Hexin ja Nasdaqin vaihtelut talouden puolella eivät kiinnostaneet monia nuoria: vain 4 prosenttia oli erittäin kiinnostunut ja 13 prosenttia melko kiinnostunut. Poliitiikan uutiset kiinnostivat nuoria kaikkein vähiten. Poliitiikan linjaukset ja päätök-

set kiinnostivat erittäin paljon vain kahta prosenttia ja melko paljon 16:ta prosenttia. Nämä uutiset eivät kiinnostaneet lainkaan 41:ttä prosenttia. Nämä tulokset antavat vahvistusta aiemmin esitetyille väitteille nuorten vähäisestä kiinnostuksesta politiikkaan.

Jos aiheiden kiinnostavuutta tarkastelee iän ja sukupuolen valossa, eroja nuorempien ja vanhempien tyttöjen ja poikien välillä löytyy. Tytöistä 17–19-vuotiailla oli laajin kiinnostuksen kirjo. He olivat muihin verrattuna kaikkein kiinnostuneimpia valtakunnan uutisista, ulkomaan uutisista, paikallisuutisista, kulttuuriuutisista ja maakuntauutisista. Koska lukioikäiset tytöt olivat myös aktiivisia televisiuutisten seuraajia, tämä tarkoittaa sitä, että nuoret naiset seurasivat aktiivisesti yhteiskunnan eri alueita uutisten kannalta. Sen sijaan poikien mielenkiinto kohdistui muutamiiin uutisaiheisiin. Muihin verrattuna vanhemmat pojat olivat kaikkein kiinnostuneimpia talouden ja urheilun uutisista. Nuoremmat pojat olivat taas – ehkäpä hieman yllättäen – muihin verrattuna kaikkein kiinnostuneimpia politiikan uutisista. 13–15-vuotiaiden tyttöjen laimea uutisten seuraaminen näkyi tässä siten, että he eivät olleet mistään aihepiireistä kiinnostuneempia kuin muut ryhmät.

NUORILLA PERINTEINEN KÄSITYS UUTISISTA

Aivan kuten nuoret korostivat uutisten perinteistä tiedonvälitystehtävää, myös heidän käsityksensä uutisten luonteesta heijastelevat perinteisiä, objektiiviseen tiedonvälitykseen nivoutuvia uutiskäsityksiä. Suurin osa kyselyyn vastanneista nuorista oli sitä mieltä, että uutiset kertovat tosiasioista. Näin on yleensä 69 prosentin mielestä ja aina joka kolmannen (29 %) mielestä. Uutisiin myös luotettiin: 76 prosentin mielestä uutisiin voi luottaa yleensä ja viidenneksen mielestä aina. Myös relevanssin periaate toteutuu nuorten mielestä uutisissa: tärkeimmät asiat ja ihmiset pääsevät uutisiin 64 prosentin mielestä yleensä ja joka kymmenennen (9 %) mielestä aina. Uutistarjonnan lisääntyminen ei ole nuorten mielestä lisännyt uutisten erilaisuutta. Yli puolet (56 %) nuorista oli sitä mieltä, että uutiset ovat yleensä samoja mediasta riippumatta, ja seitsemän prosentin mielestä näin on aina. Niinpä käsitys uutisista luotettavina ja tärkeinä tiedonantoina elää yhä vahvasti nuoremman uutispolven ajatuksissa.

Uutisten yksipuolisuus sekä tiedotusvälineiden omistajien ja toimittajien omien mielipiteiden näkyminen uutisissa jakoivat nuorten mielipiteitä. Yhtäältä 38 prosenttia nuorista oli sitä mieltä, että uutiset harvoin kertovat vain yhden puolen asioista, kun taas 36 prosentin mielestä näin tapahtui yleensä. Mediaritysten fuusioituminen ja uutisten puffaaminen konsernin eri osille ja näiden muutosten vaikutus uutisten riippumattomuuteen olivat nuorille vaikea asia arvioida. Joka viides nuori ei osannut kertoa mielipidettään tästä asiasta. Toisaalta 39 prosenttia nuorista oli sitä mieltä, että omistajat vaikuttavat uutisten sisältöihin harvoin, kun taas melkein joka kolmas (28 %) oli sitä mieltä, että näin tapahtuu yleensä. Mielenkiintoista on se, että nämä omistajien mahdolliset vaikutuspyrkimykset eivät horjuttaneet nuorten edellä todettua luottamusta uutisiin. Toisaalta itse uutisten tekijöiden mielipiteiden uskottiin vaikuttavan uutisiin yllättävänkin vähän. Melkein puolet (47 %) nuorista oli sitä mieltä, että näin tapahtui harvoin, ja joka kymmenes uskoi, etteivät toimittajan mielipiteet vaikuta koskaan uutisiin. Toisaalta joka neljäs nuori puolestaan uskoi toimittajan mielipiteiden vaikuttavan uutisiin yleensä ja melkein joka kymmenes (9 %) uskoi näin tapahtuvan aina. Nämä luvut antavat viitteitä siitä, että ainakin osa nuorista arvioi uutisia myös kriittisesti.

Eri-ikäiset tytöt ja pojat erosivat jonkin verran toisistaan käsityksissään uutisista. 13–15-vuotiaat tytöt ja pojat olivat vanhempia nuoria luottavaisempia: muihin verrattuna suurempi osa nuorempia tyttöjä uskoi uutisten kertovan aina tosiasioista ja olevan aina luottavia. Samoin nuoremmat pojat uskoivat lujasti uutisten luotattavuuteen ja relevanttiuden toteutumiseen. Iän myötä kriittisyys uutisia kohtaan näytti lisääntyvän. 17–19-vuotiaat tytöt kritisoivat erityisesti uutisten yksipuolisuutta ja samanikäiset pojat epäilivät muita useammin taustojen, eli omistajien ja toimittajien mielipiteiden, vaikuttavan uutisten sisältöön. Vuosien karttuessa myös kriittisyys uutisia kohtaan lisääntyi.

LOPUKSI

Tutkimustulokset osoittavat, että nuoret ankkuroivat osan arkipäivästensä uutismaailmaan. Kaiken viihdetarjonnan keskellä nuoret tuntevat mielenkiintoa päivänkohtaisiin tapahtumiin ja seu-

raavat niitä kohtalaisen aktiivisesti. Käsitykset passiivisista, tietokonepelien ja ulkomaisten sarjojen turruttamista nuorista eivät saa vahvistusta näiden tulosten valossa. Uutisten seuraamisesta tulee osa media-arkea jo suhteellisen nuorena, ja aikuisuuden kynnyksellä ajankohtaisten tapahtumien seuraaminen on tullut tavaksi jo suurimmalle osalle nuoria. Nuoret ovat siis mukana ainakin seuraajina yhdellä keskeisimmällä ja vaikutusvaltaisimmalla yhteiskunnan keskusteluareenoista.

Uutisilla tuntuu olevan tiedonlähteen rooli nuorten elämässä. Sekä nuorten käsitykset uutisista että motivaatio seurata uutisia tiivistyivät perinteiseen käsitykseen uutisista ”oikean” tiedon riippumattomana ja luotettavana välittäjänä. Kaiken kaikkiaan uutisia pidettiin luotettavina, relevantteina ja tosina. Nuoret siis nostavat ennen muuta esiin uutisten tiedonvälitystehtävän, kun taas tutkijoiden nostamat näkemykset uutisista tarinoina, yhteisöllisyyden rakentajina tai kansalaisten keskustelun resursseina eivät ole tavoittaneet nuoria. Vaikuttaa siis siltä, että uutisten rooli tiedonvälittäjänä on riittävä nuorille.

Tätä tulkintaa vahvistavat myös tulokset nuorten uutisten seuraamisen motiiveista. Nuoret seurasivat uutisia nimenomaan niiden tarjoamien tietojen takia, eivät niinkään siksi, että ne jäsentäisivät päivää tai että nuorilla olisi halu osallistua yleiseen tai yhteiseen keskusteluun. Toisaalta tulokset valottivat myös ristiriitaa nuorten vastauksissa. Vaikka nuoret yhtäältä kertoivat seuraavansa uutisia nimenomaan kiinnostuksesta maailman tapahtumiin, konkreettisesti uutisaineistosta nuoria eniten kiinnostivat urheilu-uutiset. Aiheellisesti voidaan kysyä, kuinka paljon maailman päivänkohtaisista asioista saa tietää urheilu-uutisia seuraamalla. Toisaalta uutisten valta-aiheet, talous ja politiikka, eivät erityisemmin kiinnostaneet nuoria. Koska uutiset eivät puolestaan sisällä paljoakaan urheilu-uutisia, vaan nimenomaan talouden ja politiikan uutisia, voidaan pohtia, mitä nuoret seuraavat ja arvostavat kertoessaan pysähtyvänsä uutisten ääreen mielenkiinnosta maailmaan. Yhteiskunnallisen keskustelun näkökulmasta, jos sillä tarkoitetaan yhteisistä asioista keskustelua ja niistä päättämistä, nuorten vähäinen mielenkiinto talouden ja politiikan kysymyksiin antaa viitteitä siitä, ettei nuori seuraajapolvi ole kovinkaan kiinnostunut yhteiskuntakeskustelun valtavirrasta. Mielitymys urheilu-uutisiin viittaa pikemminkin elämyksellisyyden ja viihteellisyyden etsimiseen myös uutismaailmasta.

Kaiken kaikkiaan nuoret näyttävät olevan tyytyväisiä uutisten perinteiseen rooliin tiedonvälittäjänä. Tarvetta yhteiskunnalliseen keskusteluun uutisten tarjoamien aineiden kautta ei tuntunut olevan. Ylipäättään nuoret eivät olleet kovinkaan kriittisiä uutisia kohtaan. Tämän tutkimuksen tulosten valossa näyttääkin siltä, että nuorista on kasvamassa aikuisväestön kaltainen uutisseuraaja-

polvi. Keskustelua, kritiikkiä tai toisenlaista uutisointia koskevia vaatimuksia ei noussut esiin. Hahmoteltaessa tulevaisuuden uutiskulutusta näiden tulosten pohjalta näyttääkin siltä, että vastaisuudessaakin uutisten äärellä olevat ihmiset ovat pikemminkin seuraajia ja kuluttajia kuin keskustelijoita ja osallistujia.

KIRJALLISUUS

Allan, Stuart: News culture. Buckingham: Open University Press, 1999

Dijk, Teun van: Racism and the Press. London: Routledge, 1991

Grossberg, Lawrence & Wartella, Ellen & Whitney, D. Charles: Mediamaking. Mass media in a popular culture. London: Sage, 1998

Hujanen, Jaana: Journalismimin maakunnallisuus. Alueellisuuden rakentuminen maakuntalehtien teksteissä ja tekijöiden puheessa. Jyväskylä Studies in Communication 11, 2000

Kunelius, Risto: Viestinnän vallassa. Juva: WSOY, 1997

Kunelius, Risto: Epistemologisen ahdistuksen tuole puolen. Epilogi toimittajien ja yleisön journalismipuheeseen. Teoksessa: Kunelius, Risto & Ridell, Seija (toim.): Kaksi katsetta journalismiin. Julkaisuja A 94/2000. Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos, 2000

Luukka, Minna-Riitta & Hujanen, Jaana & Lokka, Antti & Modinos, Tuija & Pietikäinen, Sari & Suoninen, Annika: Mediat nuorten arjessa. 13–19-vuotiaiden nuorten medioiden käyttö. Jyväskylän yliopisto, Solki (painossa)

McQuail, Dennis: Media performance. Mass communication and the public interest. London: Sage, 1992

Pietikäinen, Sari: Discourses of Differentiation. Ethnic representations in newspaper texts. Jyväskylä Stud-

ies in Communication 12, 2000

Pietilä, Veikko: Julkiso ja yleisö. Tiedotustutkimus 22 (1999): 3, 3–13

Pietilä, Veikko: Kertomuksia uutisista, uutisia kertomuksista. Julkaisuja A 86/1995. Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos, 1995. 1995a

Pietilä, Veikko: Televisiouutisista, hyvää iltaa. Tampere: Vastapaino, 1995. 1995b

Puranen, Tuula: ”Mä vaan kirjoitan...” Laadullinen tutkimus Aamulehden uutistoimittajien yleisösuhteesta. Teoksessa: Kunelius, Risto & Ridell, Seija (toim.): Kaksi katsetta journalismiin. Julkaisuja A 94/2000. Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos, 2000

Renvall, Mika & Reunanen, Esa: Yleisö totuutta metsästävässä. Journalismi julkisen keskustelun kehityksenä. Tiedotustutkimus 22 (1999): 3, 76–91

Ridell, Seija: Tolkullistamisen politiikkaa. Acta Universitatis Tampereensis 617. Tampere: Tampereen yliopisto, 1998

Ridell, Seija: Ei journalismi ole tärkeää, julkisuus on. S. 144–155. Teoksessa: Noppi, Elina & Torkkola, Sinikka (toim.): Journalismikritiikin vuosikirja 2000. Tampereen yliopisto, journalismin tutkimusyksikkö, 2000

Salste, Elisa: TV-uutisten profiloituminen kilpailutilanteessa. TV1:n, MTV3:n ja Nelosen pääuutislähetysten tarkastelua. Julkaisuja A 96/2000. Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos, 2000

Väliverronen, Esa: Julkisen keskustelun taito. Tiedotustutkimus 20 (1997): 4, 1–2.